

вона втече на безлюдний острів, причина її втечі залишиться з нею – і вона буде жертвою на острові, а не вільним дауншифтером [4].

Завдяки книзі «Анти-Карнегі або людина – маніпулятор» в даний час ми можемо більш глибоко досліджувати власного маніпулятора, який був з нами з самого дитинства.

Словом, людина – істота соціальна. Отже, наша поведінка завжди перебуває під впливом інших людей, і захистити себе від такого впливу досить важко, з урахуванням бурхливого розвитку методів та технологій маніпулювання.

Список використаних джерел:

1. Психологическая манипуляция: как одни люди управляют сознанием других. Matzpen: веб-сайт. URL: <https://matzpen.ru/articles/zabolevaniya-i-rasstroystva/psikhologicheskaya-manipulyatsiya-kak-odni-lyudi-upravlyayut-soznaniem-drugikh/>

2. Эверетт Шостром. Людина-маніпулятор Shostrom E. L. Man, the manipulator: The inner journey from manipulation to actualization. Nashville, TN: Abingdon, 1967. К.: PSYLIB, 2003.

3. Эверетт Шостром. Анти-Карнеги або Людина-маніпулятор. Видатництво Попурри. Москва 2014. 56 с.

4. Дьяченко Н. Манипуляции и их жертвы. Защита от манипуляций в отношениях. Развитие личности: веб-сайт. URL: <https://myempeiria.ru/lichnost/manipulyatsii-i-ih-zhertvy-zashhita-ot-manipulyatsij/>

Науковий керівник: к.політ.н., доцент Третьякова Т. М.

Смілянська Анастасія Віталіївна

*студентка 2-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СОРОМ'ЯЗЛИВІСТЬ В СИСТЕМІ МІЖСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ

Сором'язливість – це явище широко поширене, тому проблемою сором'язливості займалися і вітчизняні, і зарубіжні вчені, такі як А. О. Реан, В. М. Куніцина, Л. М. Галігузова, Ф. Зімбардо, К. Ізард, Ю. М. Орлов, М. Кляйн, Д. Каплан, Т. Л. Шишова і інші.

Видатний внесок у вивчення сором'язливості зробив Ф. Зімбардо, який говорив про те, що сором'язливість охоплює широке коло

психологічних проявів: від зніяковіння, що виникає іноді у присутності інших людей, аж до травмуючої тривожності, що повністю порушує життя людини. Долаючи свою соромливість, людина відкриває в собі приховані сили, здатність спілкуватися, жити та ін. [2, с. 252; 3, с. 345]. До передумов формування сором'язливості відносяться і особливості дитячо-батьківських стосунків. На думку Ф. Зімбардо, однією з причин сором'язливості є перевага батьками однієї дитини в порівнянні з іншими. Інша причина – небажанність дитини для батьків. З точки зору Ж. ван ден Брук, сором'язливість – результат виховання тих цінностей, які дитина засвоює від дорослих [1, с. 160].

У вітчизняній психології сором'язливість як окрема властивість особистості не вивчалася так старанно, як у зарубіжній літературі, але все ж таки удостоїлася уваги низки дослідників.

Так, Л. В. Краснова вважає, що феномен сором'язливості одна із найпоширеніших і складних проблем міжособистісного спілкування [5, с. 24].

Т. Л. Шишова писала у книзі, що: «Сором'язливість – лише маска, за якою приховуються зовсім інші психологічні труднощі» [7, с. 7].

Там же автор каже, що «сором'язливість маскує підвищену раптивність, уразливість» [7, с. 8]. І Я. Медведєва та Т. Л. Шишова зазначали, що «сором'язливість – це комплекс неповноцінності, помножений на егоцентризм» [7, с. 10]

А. О. Реан вважає, що існує зв'язок аутоагресії особистості зі здатністю/нездатністю до успішної соціальної адаптації, успішністю/неуспішністю міжособистісної взаємодії. Рівень аутоагресії особистості негативно корелює з комунікабельністю та позитивно – із сором'язливістю [6, с. 3–18].

Отже, можна зробити висновок, що наукові підходи до феноменології сором'язливості різні, що говорить про нестачу цілісності і однозначності наукових уявлень про феномен особи сором'язливої дитини. Багато авторів вважають, що сором'язливість пов'язана з такими особовими конструктами як тривожність, особливо в ситуаціях мовного спілкування, агресивність, образливість, демонстративність

[4, с. 56; 5, с. 24; 6, с. 3–18; 7, с. 95]. Ці припущення знайшли експериментальне підтвердження, у тому числі у випадках порушеного розвитку.

В ході нашого дослідження моєї роботи, мною було проведено 2 опитування. Щодо першого опитування, для вивчення сором'язливості в підлітковому віці, була обрана Шкала сором'язливості з Фрайбурзького особистісного опитувальника FPI (форма В). Щодо другого опитування, для вивчення сором'язливості у студентів, була обрана Методика вивчення сором'язливості Обозова.

У першому дослідженні взяло участь 49 учнів (26 дівчаток та 23 хлопчики) 9–11 класів школи м. Ізмаїл. Згідно з результатами дослідження, можна зробити висновок, що найбільш властива сором'язливість саме дівчаткам. Серед усіх учнів високий рівень сором'язливості мають 22 особи (45%) – 12 дівчаток і 10 хлопчиків. Гіпотеза у тому, що сором'язливість властива більше дівчаткам, у нашому дослідженні підтвердилася. Проблема сором'язливості є актуальною. У цій віковій категорії велика кількість сором'язливих людей. Типи людей, що викликають сором'язливість у підлітків: для дівчаток це незнайомці та група представників іншої статі, а для хлопчиків це авторитетні особи і незнайомці. У ході дослідження було виділено категорію людей, які на думку учнів вважають їх сором'язливими – це однокласники, викладачі та керівники. На думку дівчаток найчастіше їх вважають сором'язливими їхній друг чи подруга. А хлопчики вказали, що такою людиною є їхня мати. Як причина сором'язливості виступає побоювання негативної оцінки та недостатня впевненість у собі.

У другому дослідженні взяло участь 37 студентів (19 дівчат і 18 чоловіків) м. Одеса, віком 18–24 роки. До високого і середнього рівня сором'язливості більш прихильні студенти віком 18–20 років. Знову ж таки, згідно з результатами дослідження, можна зробити висновок, що найбільш властива сором'язливість саме дівчатам, але результати не зовсім один від одного відрізняються. Типи людей, що викликають сором'язливість: для дівчат це іноді представники іншої статі та люди набагато старше їхнього віку, щодо чоловіків було отримано дві відповіді, а саме: майже ніхто та іноді малознайомі люди. На пи-

тання щодо того, чи вважає хтось опитуваних сором'язливими, було отримана відповідь, що ніхто не казав про це нашим респондентам.

В цілому проведені дослідження дозволили уточнити феноменологію сором'язливості у школярів-підлітків і студентів; виділити найбільш значущі для них області, в яких вони проявляється; виявити структуру образу себе у сором'язливих підлітків і студентів. На основі отриманих даних можна описати узагальнений портрет сором'язливої людини в цілому.

Список використаних джерел:

1. Ван ден Брук, Ж. Руководство для детей, у которых трудные родители. СПб., Светлячок. Речь, 2001. С. 160
2. Зимбардо Ф. Застенчивость, что это такое и как с ней бороться. Пер. с англ. СПб.: Питер: Питер-пресс, 2005. С. 252.
3. Зимбардо Ф. Застенчивость, что это такое и как с ней справиться. М., Педагогика, 1991. С. 345.
4. Катаева Л. И. Работа психолога с застенчивыми детьми. М., Изд-во Книголюб, 2004. С. 56.
5. Краснова Л. В. Психологические особенности застенчивости на этапе ранней юности: автореф. дисс. ... канд. психол. наук: 19. 00. 13. Ростов-на-Дону, 2007. С. 24.
6. Реан А. А. Агрессия и агрессивность личности. *Психологический журнал*. 1996. № 5. С. 3–18.
7. Шишова Т. Л. Как преодолеть детскую застенчивость. Застенчивый невидимка. СПб, Речь, 2007. С. 7, 8, 10, 95

Науковий керівник: д.психол.н., професор Лефтеров В. О.

Хандрос Аліна Ролланівна

*студентка 2-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МАНІПУЛЯТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Спілкування і соціалізація є одними з базових людських потреб. Важливість цієї потреби визначається тим, що без них ми не зможемо функціонувати оптимально, якщо зможемо функціонувати взагалі. З самого народження, людину оточує соціум, у результаті чого важко навіть уявити сучасну, цивілізовану людину, якій жодного разу не